

Mgr Elżbieta Skubała

Mgr Anna Kazan

Łódź – PŁ

AKADEMICKA BIBLIOTEKA NAUKOWA – WYZWANIA NA PRZYKŁADZIE BIBLIOTEKI POLITECHNIKI ŁÓDZKIEJ

Abstract

The new technologies era brings challenges for academic libraries. Changing academic community, the needs of universities in context of variations in financing, raises requirements ahead of the libraries. Reassessment of the libraries mission, and in consequence libraries tasks, becomes an urgent problem for university authorities recently. Fulfilling traditional duties of a library in the 21st century, may turn out to be insufficient to meet expectations of an academic community and university authorities.

In this article we will try to introduce threats and challenges ahead of university libraries on an example of Library of the Lodz University of Technology.

Streszczenie

Era nowych technologii stawia przed bibliotekami naukowymi nowe wyzwania. Zmieniająca się społeczność akademicka, potrzeby szkół wyższych w kontekście zmian finansowania nauki wpływają na zadania, jakie są stawiane bibliotekom. Przewartościowanie misji, a w konsekwencji zadań staje się w ostatnim czasie palącym problemem zarządzających bibliotekami szkół wyższych. Wypełnianie tradycyjnych zadań biblioteki w XXI wieku może się okazać niewystarczające, aby zaspokoić oczekiwania środowiska akademickiego i władz szkoły wyższej. W niniejszym artykule spróbujemy wskazać na przykładzie Biblioteki Politechniki Łódzkiej zagrożenia i wyzwania dla bibliotek akademickich.

Wstęp

Monitorowanie uwarunkowań zewnętrznych, potrzeb pracowników naukowych i studentów, śledzenie nowoczesnych tendencji w pozyskiwaniu informacji naukowej

jest dziś rutynowym działaniem współczesnego bibliotekarstwa. Władze szkoły wyższej oczekują od jednostek wewnętrznych, w tym od bibliotek, udziału w szerokich działaniach na rzecz uczelni. Przydzielanie nowych zadań bibliotekom wynika z przekonania, że potencjał kadry bibliotekarzy można i należy wykorzystać szerzej. Nowe technologie na tyle silnie wspomogły działalność tych jednostek, że pojawiły się w nich wolne „moce przerobowe”. Bibliotekarze swoją dotychczasową działalnością sprawili, że polskie biblioteki akademickie organizacją, profesjonalizmem usług, umiejętnością wykorzystania nowych technologii i jakością posiadanych źródeł informacji dorównują bibliotekom naukowym na świecie.

W niniejszym artykule spróbujemy wskazać na przykładzie Biblioteki Politechniki Łódzkiej zagrożenia i wyzwania dla bibliotek akademickich. Podstawowym materiałem źródłowym do tego tekstu są sprawozdania roczne BPL z lat 2012-2016 oraz dane dostępne na stronach internetowych Łódzkiej Regionalnej Biblioteki Cyfrowej CYBRA (LRBC CYBRA)¹.

Zadania biblioteki

Biblioteka Politechniki Łódzkiej² (BPL) gromadzi literaturę naukową z zakresu dziedzin reprezentowanych w Uczelni oraz dzieła podstawowe o treści ogólnej, zarówno w wersji tradycyjnej, jak i elektronicznej. Przechowywanie i udostępnianie gromadzonej literatury naukowej, profesjonalne organizowanie warsztatu pracy naukowca i studenta, oferowanie usług z zakresu bibliografii i bibliometrii, cyfryzacja i tworzenie baz własnych, a także szerokie szkolenia skierowane do środowiska akademickiego to podstawowe zadania BPL wpisujące się w ogólną strategię zarówno uczelni jak i samej biblioteki.

W czasie ponad 70-ciu lat istnienia BPL, została wypracowana wysoka pozycja biblioteki w środowisku akademickim. W nowym gmachu, od 2002 r. czytelnicy zyskali oprócz nowoczesnych usług również przestrzeń do pracy i wypoczynku, a także ofertę imprez kulturalnych. Trzykrotnie zmieniano system biblioteczny (LECH-BMS, Zintegrowane Systemy Biblioteczne: HORIZON, Symphony) dążąc do realizacji oczekiwań użytkowników. W tej chwili czytelnicy oprócz katalogu dostępnego online, mają możliwość zarządzania własnym kontem bibliotecznym: zamawiania przedłużania i rezerwowania książek, a przede wszystkim uzyskali zdalny dostęp do większości elektronicznych komercyjnych baz danych.

¹ Łódzka Regionalna Biblioteka Cyfrowa CYBRA: <http://cybra.lodz.pl>. Dostęp dn. 14.08.2017

² W roku 2010 została zmieniona nazwa BGPL na Bibliotekę Politechniki Łódzkiej

Nowe działania jako odpowiedź na wyzwania

W BpŁ w ostatnich latach nastąpiło wiele zmian, które miały na celu wyjście naprzeciw oczekiwaniom użytkowników i dostosowanie jej działalności do współczesnych zadań. Przestrzenie rewitalizowanego gmachu po fabryce Schweikertów z początku XX wieku dawały możliwości nowych aranżacji, a jednocześnie stanowiły swoją kubaturą pewne ograniczenia. Przede wszystkim w 2011 r. zostały otwarte wszystkie magazyny i większość zbiorów stała się dla czytelników bezpośrednio dostępna. Przygotowanie do poszerzenia dostępności zbiorów wymagało ich reklasyfikacji i przyjaznego ustawienia na półkach. W otwartych przestrzeniach zaaranżowano wiele dobrze wyposażonych stanowisk do pracy dla pracowników i studentów. Przygotowano również przestrzenie rekreacyjne składające się z wygodnych foteli i kanap. W efekcie tych działań czytelnicy uzyskali możliwość wyboru sposobu wypożyczania książek: samodzielnie za pomocą 2 selfcheck'ów firmy ARFIDO lub za pośrednictwem bibliotekarza. Warunkiem wypożyczenia jest posiadanie aktualnej karty biblioteczej (pracownicy i użytkownicy z zewnątrz) lub ELS (elektronicznej legitymacji studenta) i ELD (elektronicznej legitymacji doktoranta). Po zamknięciu biblioteki od godz. 20:00 do 7:00 rano następnego dnia uruchamiana jest funkcja zdalnego zamawiania. Zamówienia są realizowane przez bibliotekarzy następnego dnia rano, przed otwarciem biblioteki.

Przestrzenie otwarte wyposażone są także w koparki samoobsługowe i skanery. W całym gmachu dostępna jest sieć Eduroam.

Biblioteka oferuje również miejsca pracy przystosowane dla osób niepełnosprawnych z dysfunkcją wzroku i ruchu, wyposażone w specjalistyczny sprzęt, pozyskany w ramach współpracy z Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych w PŁ. Przez blisko 10 lat obecności stanowisk w BpŁ, chętnych do korzystania z nich praktycznie nie ma.

Zmiana organizacji i sposobu zarządzania

Realizacja wszystkich zadań biblioteki wymaga dostosowania struktury i sposobu zarządzania do nowych warunków. Dotychczasowa struktura organizacyjna okazała się przestarzała i została zmieniona w 2013 r. Z 6 istniejących oddziałów utworzono 4 nowe i uporządkowano realizowane zadania. Nowa struktura daje jednocześnie możliwości poszerzenia działalności o nowe wyzwania wynikające ze strategii uczelni. Założeniem zmian było utrzymanie zatrudnienia na dotychczasowym poziomie, a powołanie nowych oddziałów odbyło się w ramach przesunięć pracowników.

Nowa struktura z 2013 r. wkrótce znów ulegnie zmianie³. Na podstawie Zarządzenia Rektora PŁ z czerwca 2017 r. Centrum WIKAMP od lipca stało się samodzielną jednostką uczelnianą.

³ Regulamin organizacyjny BpŁ z 2013 r. Dokument wewnętrzny

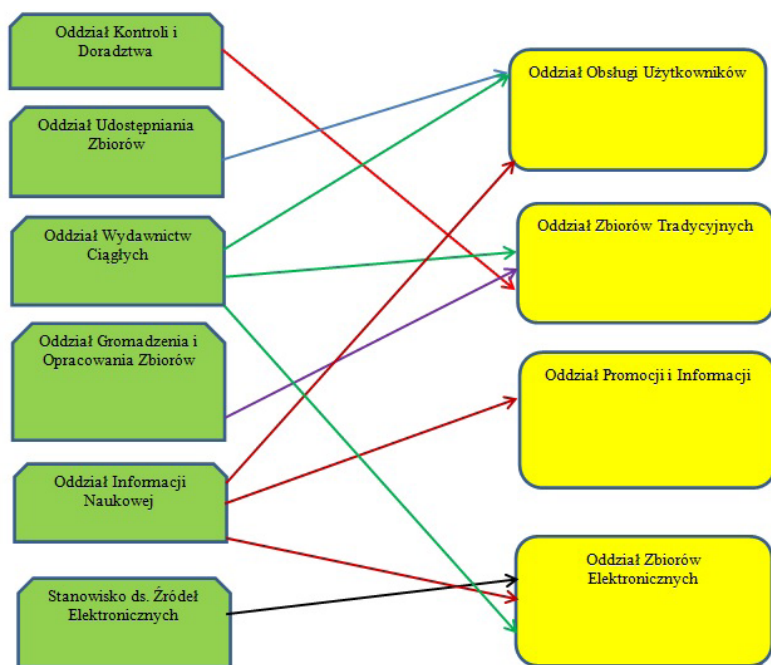
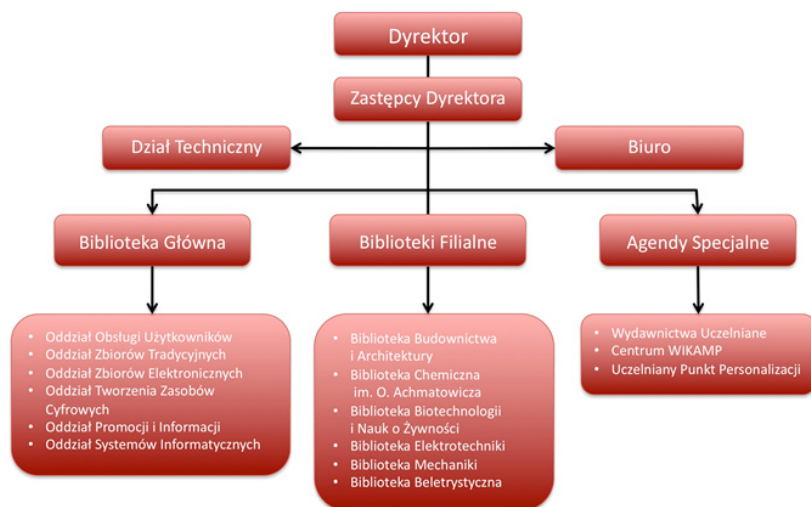

Diagram nr 1 – wizualizacja zmian w strukturze BPL – na podstawie opracowania B. Fereta

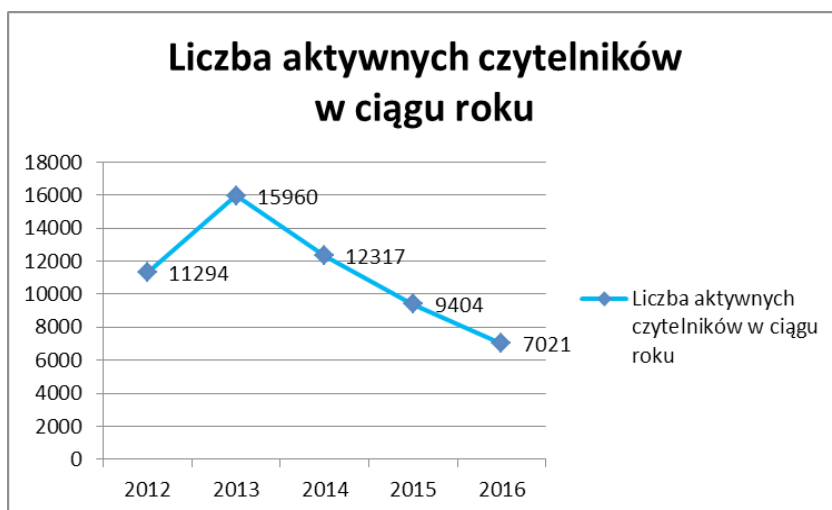
Załącznik nr 1 do Regulaminu Organizacyjnego Biblioteki Pł. Struktura organizacyjna od 1.10.2013.

Diagram nr 2 – struktura organizacyjna BPL

Identyfikacja problemów

Odwiedziny w bibliotece

Wydawało się, że osiągnęliśmy ideał biblioteki naukowej. Jednak zaczęły się pojawiać symptomy nadchodzącego kryzysu wartości i kryteriów oceny biblioteki uczelnianej. Pierwszym sygnałem była mniejsza liczba przyjmowanych studentów, spowodowana m.in. niżym demograficznym, a tym samym zmniejszyła się liczba czytelników bibliotek – wykres nr 1.

Wykres nr 1 – liczba aktywnych czytelników w ciągu roku w BPL – badania własne

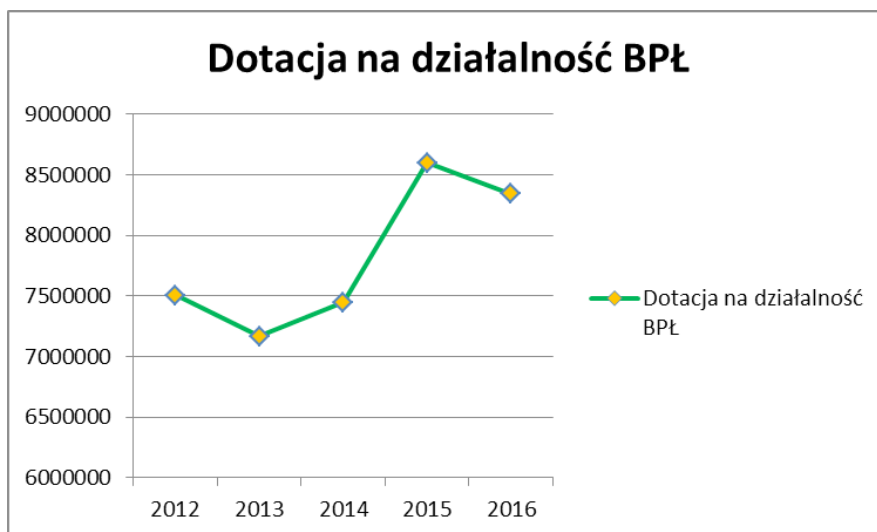
Wprowadzanie nowych technologii w ofercie usług bibliotecznych umożliwiło korzystanie z zasobów ksiąźnicy zdalnie, bez konieczności przychodzenia do biblioteki (dotyczy zarówno studentów, jak i pracowników naukowych). Zmienił się ponadto sposób zdobywania wiedzy, uczenia się i nauczania. Wiele źródeł naukowych i dydaktycznych, dostępnych w wersji elektronicznej, jest nabywane przez biblioteki jako usługa u komercyjnych dostawców lub zostało udostępnionych w sieci internetowej w systemie otwartym (biblioteki cyfrowe, repozytoria instytucjonalne i dziedzinowe). Stąd pojawiły się tendencje spadkowe w odwiedzinach, ważnej danej w ocenie funkcjonowania biblioteki.

Finansowanie

Również finansowanie nauki przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego jest niewystarczające. Brak koniecznych środków dla szkół wyższych przekłada się na relatywnie mniejsze środki dla bibliotek uczelnianych. To, co było do niedawna wizu-

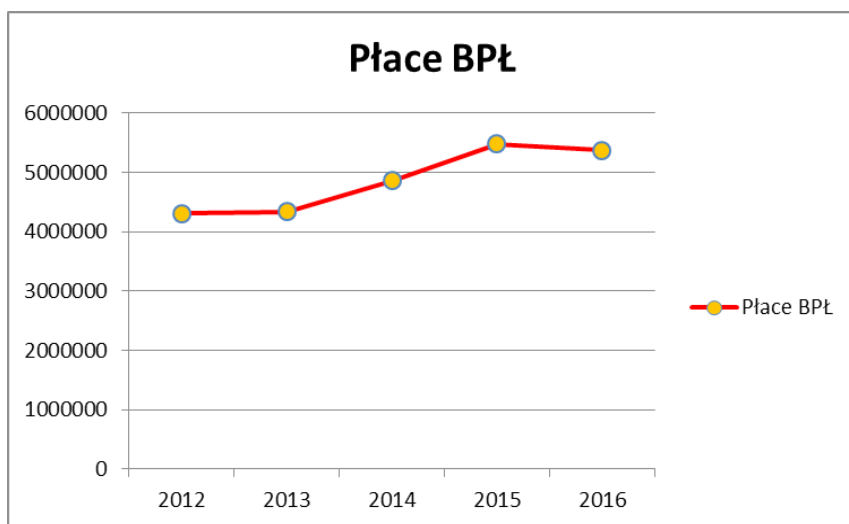
alizacją sukcesu biblioteki i uczelni – nowy, dobrze wyposażony gmach – może się stać w przyszłości problemem, głównie dla biblioteki. Wiele bibliotek dysponuje własnym budżetem, uzyskanym w wyniku podziału środków dydaktycznych w uczelni. Budżet obejmuje całość działalności: zakup zbiorów bibliotecznych, sprzętów (mebli, komputerów, skanerów, oprogramowania – włączając w to ich odnawianie), pensje pracowników, utrzymanie budynków (niezbędne remonty i konserwacje, ochronę, sprzątanie, media), ubezpieczenia majątku. Zmniejszenie lub utrzymanie niezmienionej kwoty budżetu będzie skutkowało problemami finansowymi bibliotek – koszty wszystkich elementów wyżej wymienionych, co roku rosną i dotacja na działalność powinna ten wzrost uwzględnić, jeśli poziom funkcjonowania miałby zostać utrzymany. Wnioski środowiska naukowego i zarządzających jednostkami naukowymi spowodowały intensyfikację prac nad nową ustawą o szkolnictwie wyższym i nad zasadami finansowania nauki w Polsce. Kierunki prac wskazują, że zmiany będą głębokie i nie dla wszystkich szkół wyższych pozytywne. Z pewnością uczelnie będą musiały się zmienić, będą musiały podnieść poziom kształcenia i efekty prac naukowych, aby uzyskać finansowanie ze środków publicznych. Wraz z nimi muszą ewoluować również biblioteki akademickie.

BPŁ od ponad 20 lat samodzielnie dysponuje budżetem na działalność, obejmującym wszystkie elementy funkcjonowania. Budżet biblioteki stanowi średnio ok 2% budżetu uczelni. W kwotach w ostatnich 2 latach widoczna jest tendencja malejąca – wykres nr 2. Wzrost od 2013 roku związany był z podnoszeniem wynagrodzeń w szkolnictwie wyższym ale nie uwzględniał wzrostu cen pozostałych elementów budżetu: zbiorów, usług, utrzymania budynku...

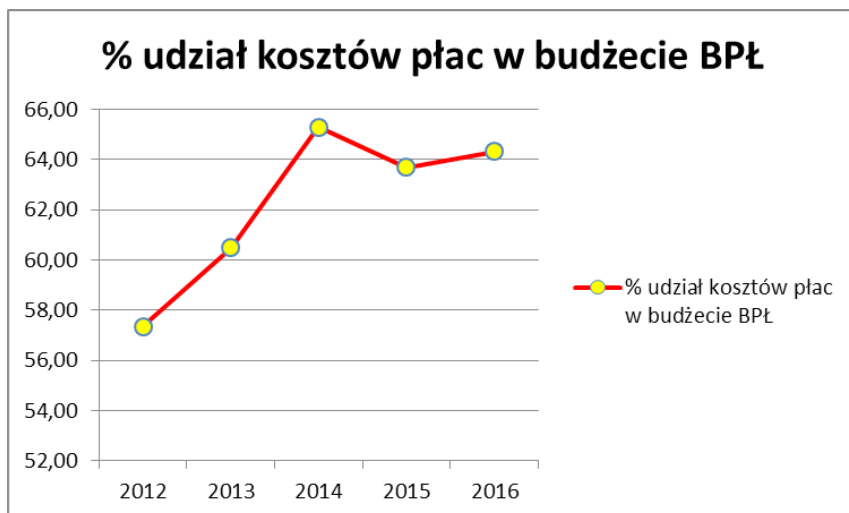
Wykres nr 2 – dotacja na działalność BPŁ w latach 2012-2016 – badania własne

W tym samym okresie widoczny jest wzrost wynagrodzeń - wykres nr 3, przy niezmienionym poziomie zatrudnienia.

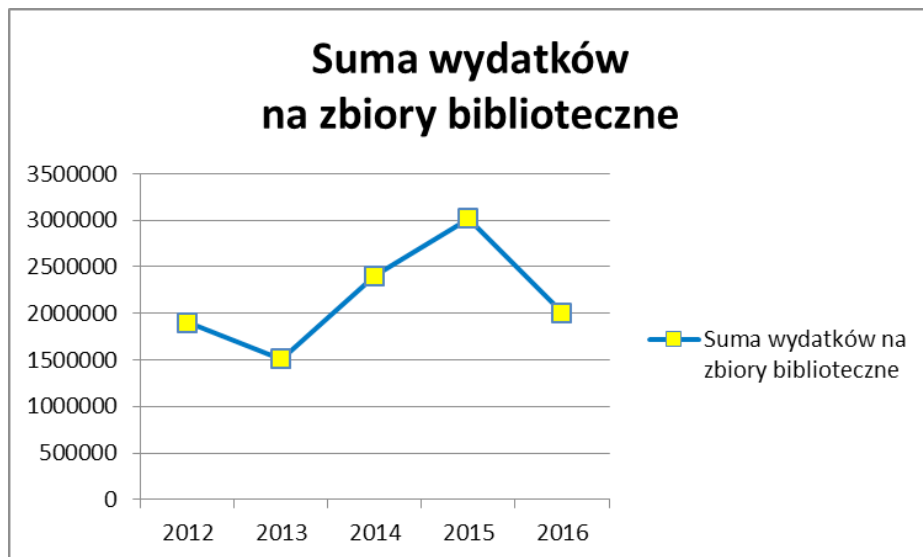
Wykres nr 3 – płacone Bpł w latach 2012-2016 – badania własne

Jednocześnie należy podkreślić, że wydatki na płacone Bpł stanowią największy element kosztów i stanowią w ciągu 5 lat średnio ok. 60% rocznego budżetu biblioteki – wykres nr 4.

Wykres nr 4 – procentowy udział kosztów płaconych Bpł w budżecie Bpł w latach 2012-2016 – badania własne

Analiza wydatków na zbiory biblioteczne do roku 2015 wykazuje tendencję wzrostową – wykres nr 5, pomimo objęcia przez MNiSW części naukowych baz danych licencją krajową i niewielkiego poszerzenia liczby baz danych, dostępnych online. Ceny dyktowane przez wydawców lub właścicieli baz danych co roku rosną o kilka %, co przy ich dużej wysokości niweluje zdjęte z budżetów bibliotek koszty baz w licencji krajowej.

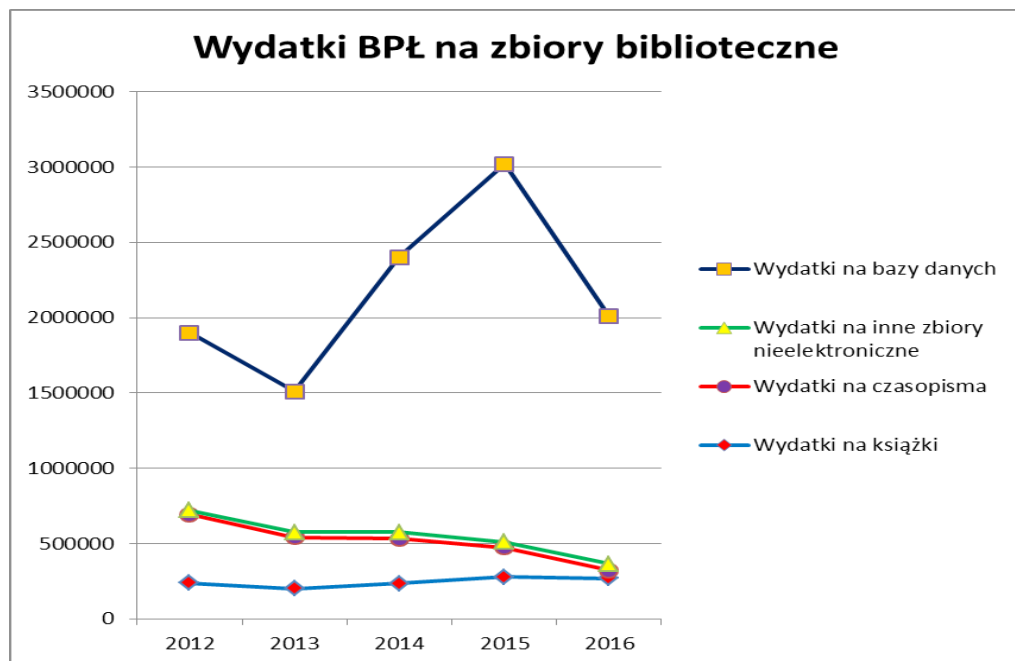

Wykres nr 5 – suma wydatków na zbiory BPL w latach 2012-2016
– badania własne

Wydatki na zbiory

Wydatki na zbiory biblioteczne stanowią średnio w ciągu 5 omawianych lat ok. 28% budżetu BPL. Największa kwota jest przeznaczana na zakup licencji na naukowe bazy danych oraz czasopisma i książki pełnotekstowe, dostępne w trybie online, czyli na usługę – wykres nr 6. Zdecydowanie mniej BPL przeznacza na zakup czasopism naukowych w wersji drukowanej.

Łatwo policzyć, że średnio w ciągu 5 lat pozostawało rocznie w budżecie biblioteki ok. 12% na wydatki związane z utrzymaniem gmachu, usługi zewnętrzne, zakup sprzętów, media i ubezpieczenia.

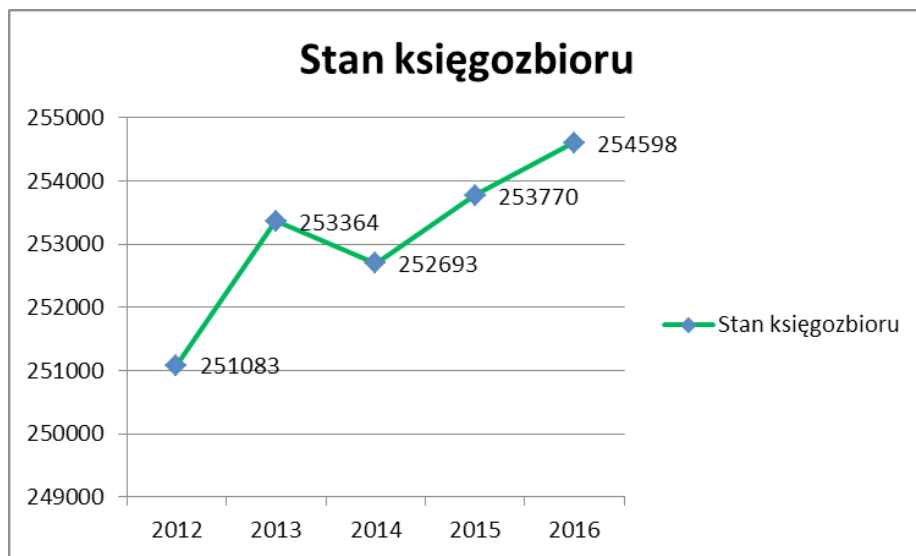

Wykres nr 6 – wydatki BPŁ na 4 rodzaje zbiorów bibliotecznych w latach 2012-2016
– badania własne

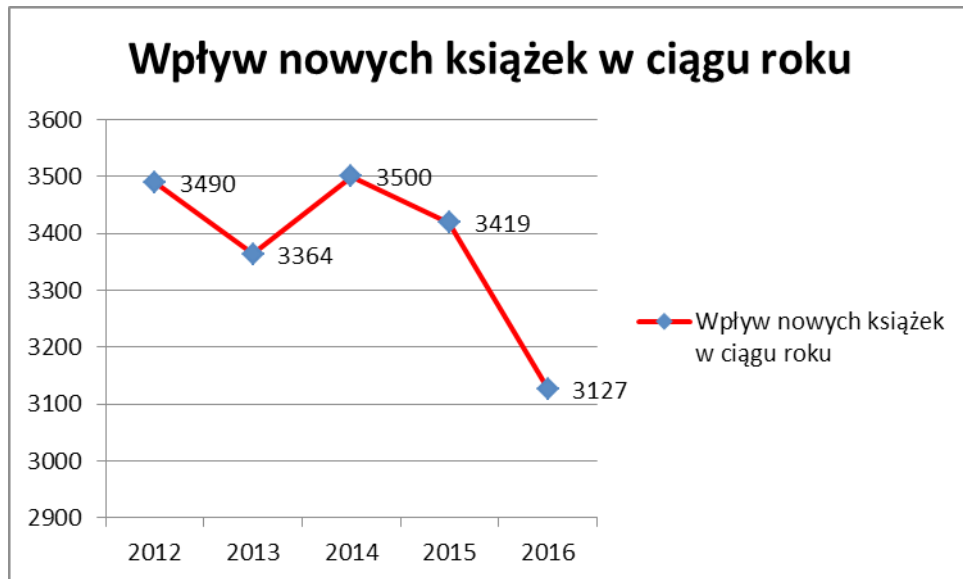
Liczba zbiorów tradycyjnych

Inwentaryzowany księgozbiór BPŁ przekroczył w 2016 roku ćwierć miliona woluminów, pomimo systematycznych selekcji i usuwania nieaktualnych wydawnictw – wykres nr 7. Jednak już liczba nowych książek drukowanych kupowanych przez bibliotekę zdecydowanie maleje – wykres nr 8.

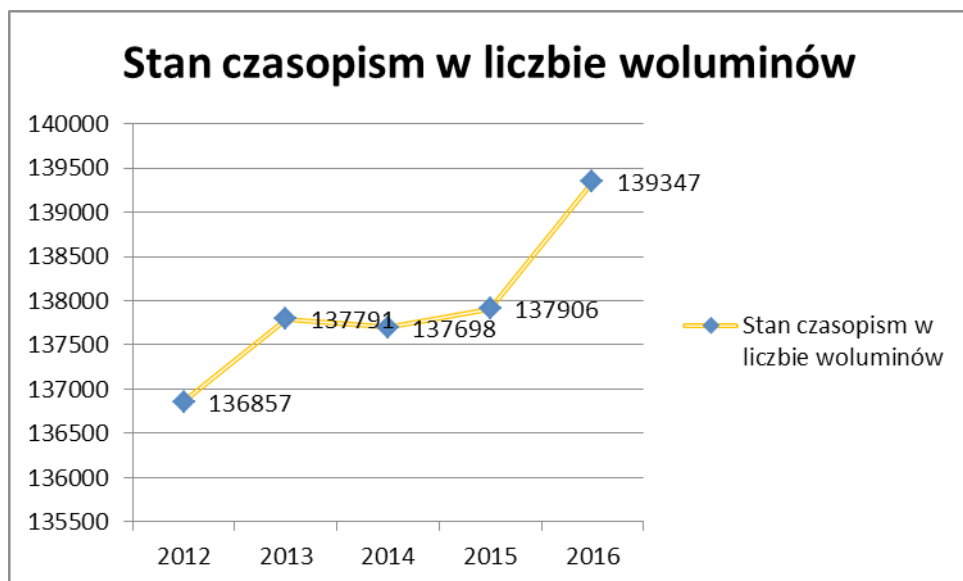
Podobnie jest z drukowanymi inwentaryzowanymi czasopismami naukowymi, liczba woluminów w inwentarzach stale rośnie, co jest zjawiskiem jak najbardziej naturalnym w sytuacji kontynuowania zakupu tej wersji zbiorów - wykres nr 9. Jednak już liczba tytułów w prenumeracie rocznej w ciągu ostatnich 5 lat spadła o ponad 200 i z pewnością będzie nadal maleć – wykres nr 10.

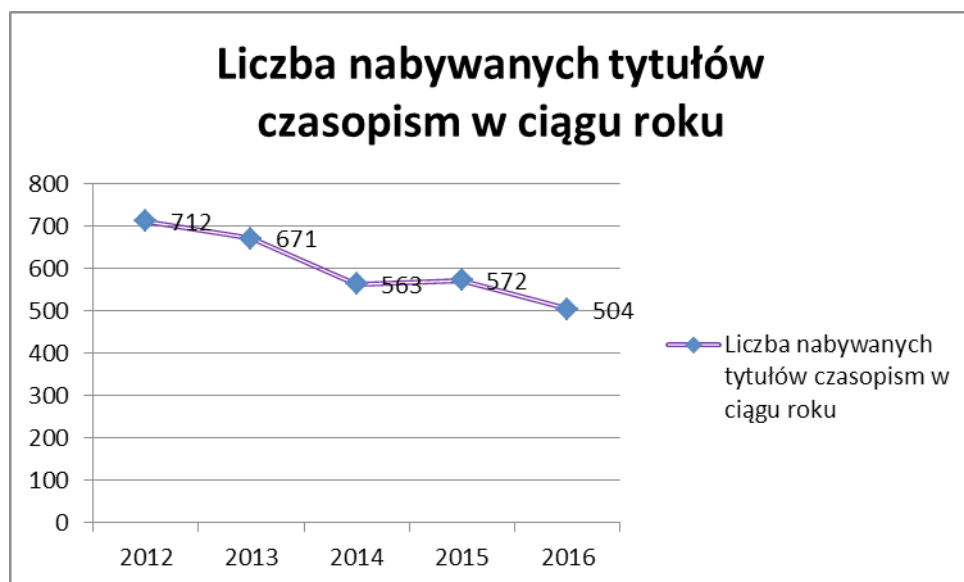
Wykres nr 7 – stan księgozbioru BpŁ w latach 2012-2016
– badania własne

Wykres nr 8 – wpływ nowych książek w ciągu roku w latach 2012-2016
– badania własne

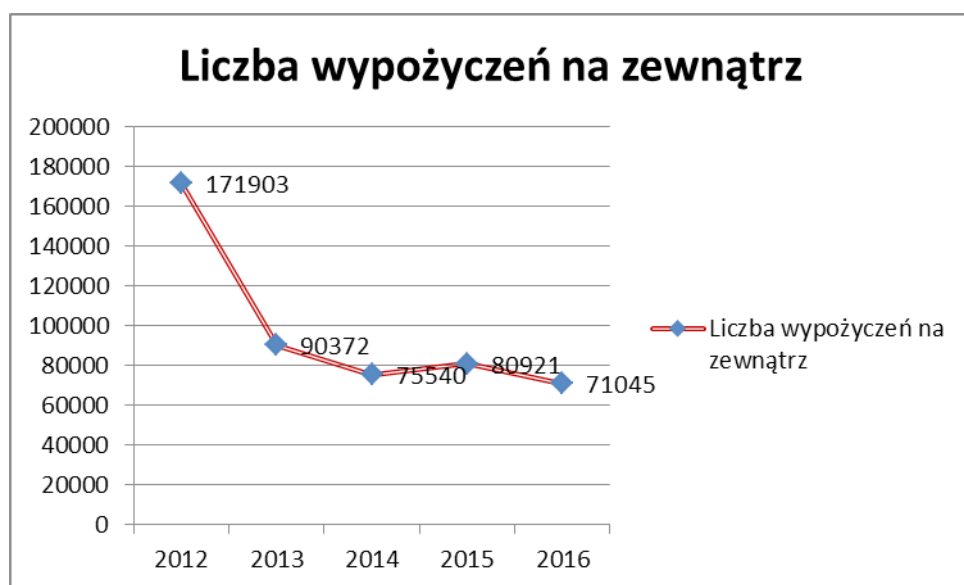
Wykres nr 9 – stan czasopism BPL w liczbie woluminów w latach 2012-2016
– badania własne

Wykres nr 10 – liczba nabywanych w ciągu roku tytułów czasopism drukowanych w latach 2012-2016
– badania własne

Wykorzystanie zbiorów tradycyjnych

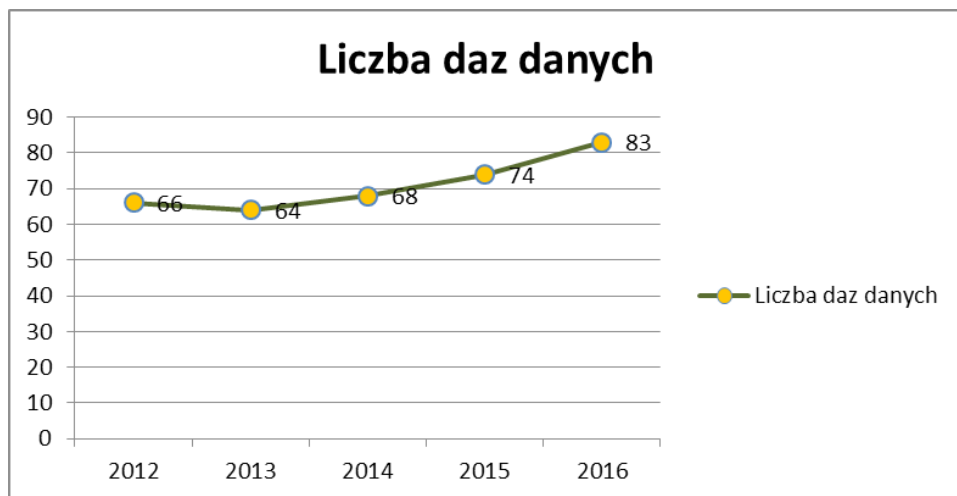
Spadek liczby kupowanych zbiorów drukowanych: książek i czasopism wynika z malejącego zainteresowania czytelników tą wersją publikacji – wykres nr 11. Czytelnik oczekuje dostępu do poszukiwanego źródła szybko, bez konieczności przychodzenia do biblioteki oraz bez konieczności oczekiwania na aktualnie wypożyczony egzemplarz. Wobec oferty publikacji w wersji elektronicznej, dostępnej w ramach kupowanych licencji baz danych, czytelnicy coraz częściej wybierają wersje online. Studenci zobligowani do zapoznania się z literaturą obowiązkową czy uzupełniającą wypożyczają jeszcze książki drukowane. Ta sytuacja jednak się zmienia, już 2 duże wydawnictwa: PWN i Helion oferują literaturę polską (podręczniki i monografie) w wersji elektronicznej (odpowiednio: IBUK i NASBI), a BpŁ zapewnia czytelnikom zdalny dostęp do tej usługi.

Wykres nr 11 – liczba wypożyczeń w BpŁ w latach 2012-2016 – badania własne

Zbiory elektroniczne

Systematycznie rośnie liczba baz danych oferowanych w ramach usług w BpŁ – wykres nr 12. W tej liczbie są zarówno bazy danych w licencji krajowej jak i kupowane ze środków BpŁ. Ponadto użytkownicy BpŁ są informowani o wszystkich otwartych naukowych bazach danych, a jest ich niemało.

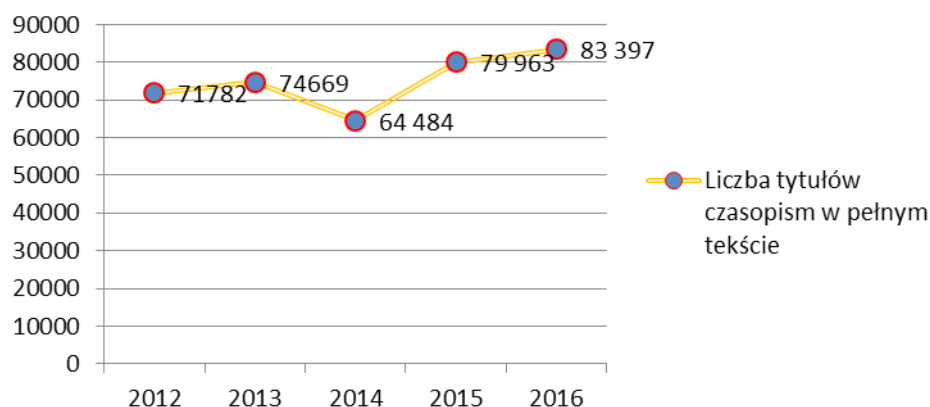

Wykres nr 12 - liczba baz danych w latach 2012-2016
– badania własne

Zainteresowanie czytelników pełnotekstowymi czasopismami naukowymi i książkami wynika nie tylko z możliwości korzystania nieograniczonego liczbą egzemplarzy, miejscem i czasem korzystania, istotny jest również sposób korzystania. Użytkownik nie musi docierać do poszukiwanych informacji w drodze czasochłonnego czytania całego dzieła, ma możliwość przeszukania wielu źródeł na podstawie dowolnego słowa kluczowego czy hasła. Narzędzia do tego celu są dostarczane zarówno przez właścicieli baz danych i inne firmy komercyjne, które zajmują się ich tworzeniem. Te ostatnie uważnie monitorują oczekiwania środowisk akademickich i nowe produkty są przyjazne i intuicyjne w użytkowaniu. Oferty usług są składane bibliotekom, które ostatecznie podejmują decyzje o zakupie, po konsultacjach z pracownikami naukowymi i dydaktycznymi uczelni. Narzędziem, które wpłynęło na podniesienie jakości wyszukiwania informacji jest tzw. multiwyszukiwarka. Dzięki jej zastosowaniu czytelnik za pomocą jednego okna wyszukiwawczego przegląda wszystkie dostępne w bibliotece zasoby: katalog zbiorów drukowanych, bibliotekę cyfrową, repozytorium prac naukowych i wszystkie kupowane źródła elektroniczne. W BpŁ została zakupiona multiwyszukiwarka EDS firmy EBSCO.

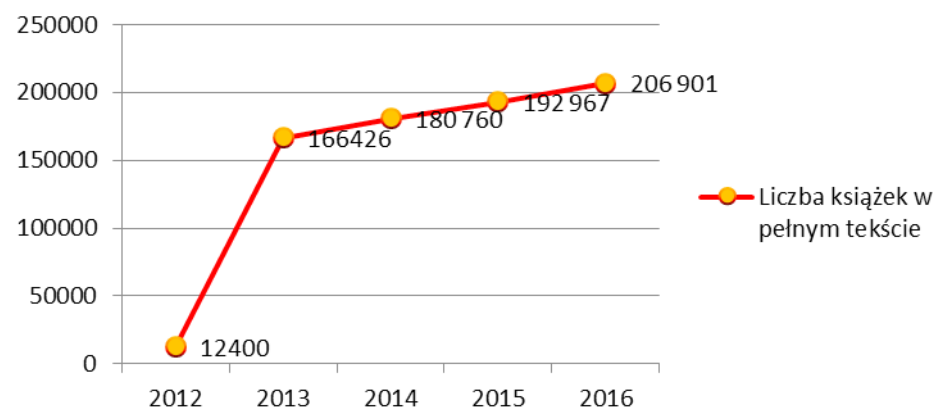
Kolejnym plusem elektronicznych usług baz danych jest zakres oferty. Niewspółmiernie więcej tytułów czasopism – wykres nr 13 i książek – wykres nr 14, jesteśmy w stanie zapewnić czytelnikom w ramach kupowanych pakietów usług niż w wersji tradycyjnej drukowanej.

Liczba tytułów czasopism w wersji elektronicznej w pełnym tekście

Wykres nr 13 – liczba tytułów czasopism w pełnym tekście w BpL w latach 2012-2016
– badania własne

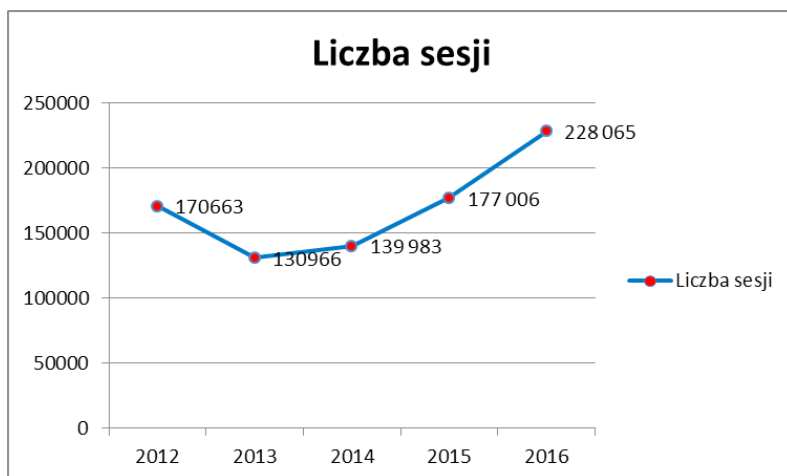
Liczba książek w wersji elektronicznej w pełnym tekście

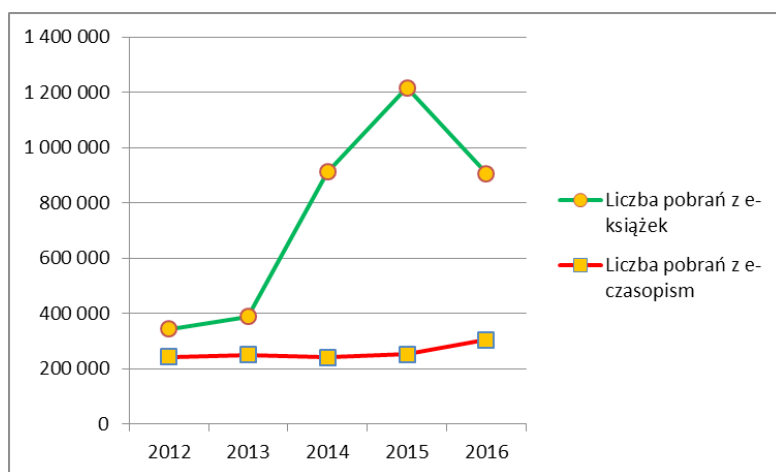
Wykres nr 14 – liczba książek w pełnym tekście w BpL w latach 2012-2016
– badania własne

Wykorzystanie zbiorów elektronicznych

Odrębną kwestią jest oczywiście fizyczna możliwość wykorzystania tak ogromnej liczby źródeł przez naukowców. Trudno w jednoznaczny sposób porównać statystyki wykorzystania źródeł elektronicznych i tradycyjnych, ale jeśli odwiedziny w bibliotece odniesiemy do liczby sesji – wykres nr 15, a liczbę wypożyczeń tradycyjnych do liczby pobrań publikacji elektronicznych – wykres nr 16, to wykorzystanie literatury w wersji cyfrowej co najmniej kilkukrotnie przewyższa tradycyjne.

Wykres nr 15 – liczba sesji w latach 2012-2016
– badania własne

Wykres nr 16 – liczba pobrań z e-książek i e-czasopism w BPL w latach 2012-2016
– badania własne

Wykorzystanie źródeł elektronicznych, mimo że odbywa się poza biblioteką, to jest przez nią organizowane w sposób profesjonalny i świadczy o jakości oferowanych usług. Niestety, coraz częściej działania organizacyjne nie są w pełni kojarzone z działalnością bibliotekarzy, a raczej z prostym urzędniczym zamówieniem.

Nowe zadania BPL

Zasygnalizowane wyżej problemy, związane z rozliczaniem i finansowaniem działalności biblioteczej sprawiły, że od pewnego czasu BPL inicjuje lub włącza się w inne pozamerytoryczne działania, które mają wpływ zarówno na jej postrzeganie, jak i na podniesienie jakości świadczonych usług. Duże znaczenie ma realizowanie projektów, finansowanych ze źródeł pozabibliotecznych i współpraca w tym zakresie z jednostkami wewnętrznymi i zewnętrznymi.

Łódzka Regionalna Biblioteka Cyfrowa CYBRA

Od 2004 r. BPL tworzyła instytucjonalną bibliotekę cyfrową pod nazwą *e-BiPoL*. Projekt rozwijał się, uwzględniał zmieniające się potrzeby, technologie i trendy. Biblioteka Cyfrowa PŁ *eBiPoL*, była pierwszą tego typu inicjatywą w regionie łódzkim. Była również jedną z pierwszych instytucjonalnych bibliotek cyfrowych w Polsce. Pracownia digitalizacji utworzona w ramach (dzisiejszego) Oddziału Tworzenia Zasobów Cyfrowych, wyposażona w oprogramowanie i sprzęt przeznaczony do cyfryzacji zbiorów bibliotecznych, realizowała zadania na potrzeby BPL.

W 2005 roku zaczęto prace nad uruchomieniem Regionalnej Biblioteki Cyfrowej Łodzi CYBRA w ramach współpracy bibliotek naukowych Konsorcjum Łódzkiej Akademickiej Sieci Biblioteczej (ŁASB). Trzon zespołu realizacyjnego stanowiły: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz Centrum Komputerowe PŁ. W tym czasie podejmowano intensywne działania nad uzyskaniem zewnętrznych środków finansowych na realizację projektu. W 2006 i 2008 roku złożono wnioski o dofinansowanie do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w 2008 i 2 razy w 2009 do Ministerstwa Kultury, w 2010, 2 razy w 2012 i w 2013 roku do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Dopiero ten ostatni został rozpatrzony pozytywnie. Niezależnie od efektów starań o dofinansowanie projektu, w lutym 2012 r. udało się uruchomić ŁRBC CYBRA na platformie dLibra. Całość zasobu Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej *eBiPoL* została włączona do biblioteki regionalnej jako kolekcja CYBRY pod dotychczasową nazwą. Wniosek aplikacyjny w 2013 roku został złożony przez Politechnikę Łódzką w partnerstwie z Uniwersytetem Medycznym w Łodzi w imieniu 8 bibliotek konsorcjum ŁASB (z udziału w projekcie zrezygnowała Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego i Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. J. Piłsudskiego), w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata

2007-2013, Oś priorytetowa IV - Społeczeństwo informacyjne, Działanie 4.2 e-usługi publiczne. Zespół koordynacyjny składał się z przedstawicieli BPL (Elżbieta Skubała), BUM (Witold Kozakiewicz), CKPL (Piotr Szepliński). Uzyskano dofinansowanie w wysokości 972.518,63 zł. Projekt w swojej największej części refinałsował wydatki poniesione przez Partnerów od 2007 do 2012 roku. W mniejszej części był projektem inwestycyjnym. W ramach jego realizacji wykonano 5 zadań:

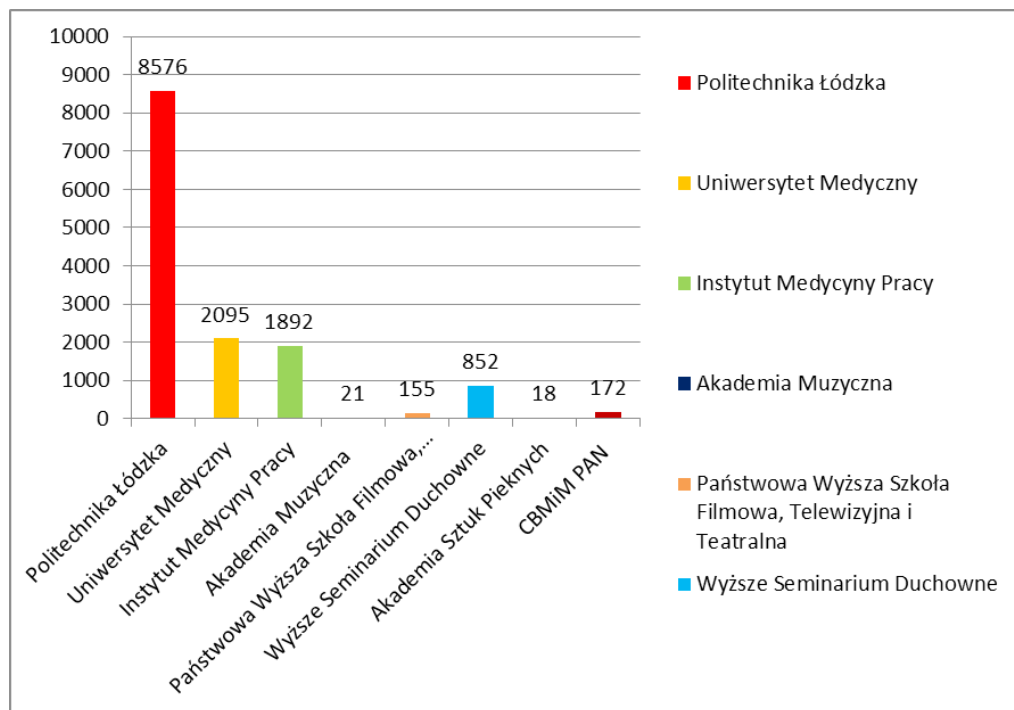
Zadanie 1: Utworzenie uczelnianego centrum digitalizacyjnego w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi, o wartości 169.774,85 zł

Zadanie 2: Utworzenie uczelnianego centrum digitalizacyjnego w Bibliotece Politechniki Łódzkiej, o wartości 330.428,28 zł

Zadanie 3: Utworzenie hurtowni danych ŁRBC CYBRA oraz Komputerowego Katalogu Kartkowego prezentującego katalogi kartkowe w sieci Internet, o wartości 225,626,50 zł

Zadanie 4: Utworzenie systemu archiwizacji i zabezpieczenia zasobów ŁRBC CYBRA, o wartości 207.009 zł

Zadanie 5: Przygotowanie projektu, zarządzanie projektem, jego obsługa, na kwotę 39.680 zł

Wykres nr 17 – zasób ŁRBC CYBRA w podziale na kolekcje
– badania własne

Od 2 lutego 2012 r. do 19 sierpnia 2017 r. strony CYBRY zostały otwarte 5 645 193 razy (a od 2005 r. 10 427 105 razy – statystyka odwiedzin *e-BiPoL'u*). Od listopada 2013 do października 2014 r. realizowano drugi projekt pod nazwą CYBRA2, finansowany z budżetu ŁASB. Jego celem było utworzenie w ŁRBC CYBRA 5 nowych i poszerzenie 3 istniejących kolekcji indywidualnych, dla każdej z 8 bibliotek konsorcjum i wypełnienie każdej z kolekcji kilkudziesięcioma obiektami cyfrowymi, wykonanymi w ramach projektu. Wykonawcami projektu byli pracownicy 2 pracowni digitalizacji bibliotek: Politechniki Łódzkiej i Uniwersytetu Medycznego przy wsparciu zasobami sprzętowymi i ludzkimi Zespołu Akademickiej Sieci Bibliotecznej (ZASB).

Dziś zasób ŁRBC CYBRA liczy 13 781 obiektów w 8 kolekcjach, odpowiadających 8 bibliotekom ŁASB – wykres nr 17.

Projekt PLUM⁴

Współpraca w ramach ŁASB, dzięki której środowisko łódzkich bibliotek naukowych pracuje w jednym systemie bibliotecznym (obecnie w Symphony) oraz prace przy realizacji obu projektów CYBRY dowiodły, że owocne współdziałanie jest dobrą drogą do realizacji innych projektów w przyszłości. Dlatego, w 2017 r. BpŁ i Centrum Informacyjno-Biblioteczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi podpisały umowę o współpracy i rozpoczęły realizację projektu PLUM, dzięki któremu możliwe jest wypożyczanie książek przez pracowników i studentów 2 uczelni z obu bibliotek w oparciu o wspólną bazę danych w systemie Symphony.

Repozytorium instytucjonalne CYRENA⁵

Realizację projektu budowy Repozytorium Politechniki Łódzkiej CYRENA rozpoczęto w 2008 r. w Bibliotece PŁ w oparciu o oprogramowanie dSpace. Głównym celem tego projektu jest udostępnianie oraz archiwizacja szeroko pojętego dorobku naukowego pracowników Politechniki Łódzkiej. Wprawdzie przez pierwsze lata CYRENA była budowana przez BpŁ z jej środków budżetowych, ale od 2 lat projekt jest rozwijany w ramach tworzonego systemu zarządzania wiedzą w uczelni CRISPŁ. Pozytywnym efektem dla PŁ jest ocena repozytorium w ramach rankingu repozytoriów na świecie Ranking Web of Repositories, prowadzonego przez Cybermetrics Lab, należącego do Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) w Hiszpanii.

⁴ PLUM. Projekt wzajemnych wypożyczeń: <http://bg.p.lodz.pl/plum>. Dostęp dn. 10.08.2017

⁵ CYRENA Repozytorium Politechniki Łódzkiej: <http://repozytorium.p.lodz.pl/>. Dostęp dn. 03.08.2017

System zarządzania wiedzą w PŁ – CRISPŁ

System CRISPŁ oparty jest na programie SKRYBA, którego twórcami są pracownicy Wydziału Elektrotechniki, Elektroniki, Informatyki i Automatyki (WEEliA), jest współrealizowany przez BPL, Centrum Komputerowe PŁ i WEEliA. W założeniu system ma gromadzić i analizować informacje dotyczące publikacji pracowników PŁ, realizowanych w jednostkach projektów naukowych, patentów i innych danych, które mają znaczenie dla zarządzania i oceny pracowników i jednostek uczelni. Program SKRYBA został zasilony danymi o publikacjach pracowników, wyeksportowanymi z programu Expertus (baza BIBLIO) za lata 2004 - 2014. Od roku 2016 SKRYBA jest jedyną bazą lokalną, niestety niekompletną, gromadzącą dane o publikacjach pracowników PŁ.

Dane do bazy wprowadzają wyznaczeni operatorzy na wydziałach i w BPL. Biblioteka PŁ w ramach realizacji projektu CRISPŁ nadzoruje poprawność wprowadzanych danych, usuwa powstające duplikaty rekordów i prowadzi szkolenia dla operatorów na wydziałach.

Projekt CYRENA jest elementem systemu CRISPŁ, poprzez zbudowane funkcjonalne powiązanie z programem SKRYBA, w zakresie pobierania wystawionych opisów i dołączonych przez operatorów plików z pełnym tekstem publikacji.

Projekt jest finansowany z budżetu zadaniowego PŁ od 2015 r.

Uczelniane Repozytorium Pisemnych Prac Dyplomowych Studentów PŁ

Trzy jednostki uczelni: BPL, Archiwum PŁ i Centrum Komputerowe PŁ na zlecenie J.M. Rektora w 2016 r. rozpoczęły budowę Uczelnianego Repozytorium Pisemnych Prac Dyplomowych Studentów PŁ (URPPD). Repozytorium ma stanowić podstawowy element realizacji ustawowego obowiązku uczelni przesyłania teksów prac dyplomowych studentów do Ogólnopolskiego Repozytorium Pisemnych Prac Dyplomowych, tworzonego przez MNiSW dla centralnego systemu antyplagiatowego. W ciągu roku zostało wprowadzonych do URPPD prawie 22 000 prac dyplomowych z lat 2009 – 2015.

Inne działania BPL na rzecz środowiska akademickiego

BPL zapewnia środowisku akademickiemu również miejsce, w którym pracownicy i studenci mogą zaprezentować pozazawodowe pasje i talenty.

Galeria Biblio-Art⁶

W końcu 2007 roku powołano do życia *Galerię Biblio-Art*. Przez 10 lat zorganizowano w niej 70 wystaw prac plastycznych obejmujących malarstwo, rysunek, grafikę,

⁶ Galeria Biblio-Art.: <http://bg.p.lodz.pl/galeria-biblio-art>. Dostęp dn. 19.08.2017

fotografię (fotografikę), rzeźbę, film animowany. Każdą z wystaw poprzedził wernisaż, będący prezentacją autora/autorów prac i przybliżający wykorzystaną technikę ich wykonania czy tło historyczne prezentowanych dzieł. Gośćmi wernisaży są przedstawiciele środowisk twórczych, którzy mają okazję do rozmów i wymiany doświadczeń artystycznych. Galeria zyskała w środowisku Łodzi pozycję przyjaznej, profesjonalnej i dobrze zorganizowanej placówki.

Przedsionek Literacki

W końcu 2014 r. rozpoczęły się w BpŁ cykliczne spotkania z ludźmi pióra w ramach Przedsionka Literackiego, zainicjowane przez 2 pracowników BpŁ. Spotkania promują środowisko Łodzi, a zwłaszcza PŁ i są skierowane do wszystkich, którzy pragną kontaktu z literaturą, poezją, sztuką... „*Przedsionek to spotkania literackie, wieczory autorskie, realizowane w pomieszczeniach Biblioteki, którym zazwyczaj towarzyszy nietypowa oprawa muzyczna. Zapraszani są twórcy z Łodzi lub w jakiś sposób związani z Łodzią, którzy mają możliwość zaprezentować swoją twórczość, opowiedzieć o tym, jak tworzą lub odpowiedzieć na pytania nurtujące publiczność*”⁷. Do połowy 2017 roku zorganizowano 16 wieczorów literackich, które cieszyły się dość dużym zainteresowaniem mieszkańców Łodzi.

Klub Krótkofalowców (KK)⁸

Inicjatorem Klubu Krótkofalowców SP7TUL PŁ jest pracownik Oddziału Systemów Informatycznych BpŁ, pasjonat radioamatorstwa. Zainteresowanie działalnością w KK wykazali krótkofalowcy województwa łódzkiego, studenci i pracownicy Politechniki Łódzkiej, między innymi z Centrum Komputerowego, Wydziałów: EEIA, Chemicznego, Biotechnologii i Nauk o Żywności. Od początku czynnie uczestniczą w spotkaniach. Kilku klubowiczów zdobyło już licencję Radioamatorską. Dziś regularnie spotyka się w KK 12 krótkofalowców posiadających licencje i 4 osoby, które się szkolą.

Podsumowanie

Niepewny czas jaki nadszedł dla szkół wyższych może przewartościować strategię bibliotek akademickich. Dostosowywanie zadań biblioteki do zmieniających się warunków działania, podnoszenie jakości usług bibliotecznych, wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi w działalności informacyjnej i komunikacji z użytkownikiem może podnieść ocenę bibliotek, ale jednocześnie może się stać argumentem do dalej idących zmian. Niewątpliwie, analiza funkcjonowania bibliotek wskazuje, że może pojawić się

⁷ Przedsionek Literacki: <http://bg.p.lodz.pl/przedsionek-literacki>. Dostęp dn. 19.08.2017

⁸ Klub Krótkofalowców Politechniki Łódzkiej: <http://www.sp7tul.p.lodz.pl/>. Dostęp dn. 30.07.2017

pole do działań zwiększających efektywność realizowanych procedur. Trudno przewidzieć w jakim stopniu szkoły wyższe będą w stanie zabezpieczyć budżety bibliotek, czy zdołamy zaspokoić obecne i przyszłe potrzeby czytelników i utrzymać pozycję biblioteki jako nowoczesnego, profesjonalnego centrum informacji naukowej. Tymczasem, mając świadomość uwarunkowań, nie rezygnujemy z organizowania w bibliotece przyjaznych przestrzeni, które sprawiają, że czytelnik chętnie tu będzie zarówno pracował, jak i odpoczywał czy spotykał się z grupą przyjaciół, a także z zapewnienia użytkownikom interesującej oferty spotkań kulturalnych.

Czy działania te przyciągną rzesze użytkowników do biblioteki, pokaże czas.

Bibliografia

Galeria Biblio-Art.: <http://bg.p.lodz.pl/galeria-biblio-art>. Dostęp dn. 19.08.2017

C. Garnysz: Biblioteka Politechniki Łódzkiej : ponad 60 lat historii. Łódź, Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2009 ISBN 978-83-920302-6-3. Wersja elektr. ŁRBC CYBRA http://cybra.lodz.pl/dlibra/docmetadata?id=3526&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI=

CYRENA Repozytorium Politechniki Łódzkiej: <http://repozytorium.p.lodz.pl/>. Dostęp dn. 03.08.2017

Klub Krótkofalowców Politechniki Łódzkiej: <http://www.sp7tul.p.lodz.pl/>. Dostęp dn. 30.07.2017

Łódzka Regionalna Biblioteka Cyfrowa CYBRA: <http://cybra.lodz.pl/dlibra>.

Dostęp dn. 14.08.2017

PLUM. Projekt wzajemnych wypożyczeń: <http://bg.p.lodz.pl/plum>.

Dostęp dn. 10.08.2017

Przedsionek Literacki: <http://bg.p.lodz.pl/przedsionek-literacki>. Dostęp dn. 19.08.2017

Regulamin organizacyjny BPL z 2013 r. Dokument wewnętrzny

Sprawozdania z działalności Biblioteki Politechniki Łódzkiej za lata 2012 – 2016. Dokumenty wewnętrzne